

مدیران محترم روابط عمومی دانشگاه ها، پژوهشگاه ها، پژوهشکده ها و مراکز آموزش عالی

باسلام و احترام

به پیوست اولین گزارش از نشست‌های علمی و فعالیت‌های پژوهشی مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور با موضوع «نشست نقد و بررسی کتاب نگاه انتقادی به دانشگاه هاروارد» جهت بهره برداری تقدیم می‌شود.

با تقدیم احترام مجدد
صدوق مقصودی
سرپرست حوزه ریاست،
روابط عمومی و امور بین الملل

نشست نقد و بررسی کتاب «نگاه انتقادی به دانشگاه هاروارد»

نشست نقد و بررسی کتاب «نگاه انتقادی به دانشگاه هاروارد» نوشته هری لوئیس و با ترجمه دکتر مرتضی مردیها، که توسط انتشارات پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی به چاپ رسیده است، روز چهارشنبه ۱۸ مهرماه ۱۳۹۷ در مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور برگزار شد. در این نشست دکتر منصور وصالی، دکتر مصطفی مهرآئین و دکتر اکرم قدیمی حضور داشتند و به نقد کتاب پرداختند.

دکتر مردیها در ابتدای این نشست با اشاره به اینکه هری لوئیس، نویسنده کتاب، استاد کامپیوتر دانشگاه هاروارد و رئیس کالج این دانشگاه است، گفت: فردی این کتاب را نوشته که در بطن قضیه قرار داشته و با مسائل دانشگاه هاروارد آشنا بوده است.

وی در خصوص آسیب‌شناسی کارکرد مسائل گفت: باید در اولین قدم بدانیم که آیا سستی که مشکل دارد متعلق به ما است یا برای همه؟ در این جهت می‌توانیم به یک تقسیم‌بندی سه‌گانه برسیم: مشکلاتی که برای همه دنیاست، مشکلاتی که برای کشورهای در حد و حدود ما است اما باز هم به ما تعلق ندارد و در نهایت مشکلاتی که مختص ما است. متأسفانه من می‌بینم که در جامعه ما، بیشتر افراد، استادان و هم‌فکران به دلایلی مختلف روان‌شناختی و سیاسی از این موضوع می‌گریزند. شرایط متفاوت کشورها، باعث ایجاد شرایط مختلف تسهیلاتی و امکانات خواهد شد و مقایسه مثلاً دانشگاه‌ها، بیمارستان‌ها و کارخانه‌های ایران با کشورهای دیگر بدون در نظر گرفتن این مسائل، نشان می‌دهد که خام‌وار، ناندیشیده و ناورزیده به ماجرا نگاه کرده‌ایم.

مترجم کتاب «نگاه انتقادی به دانشگاه هاروارد» ادامه داد: برخی مشکلات اگرچه برای کشورهای پیشرفته و توسعه‌یافته حل شده، اما برای دنیای در حال پیشرفت و توسعه اینطور نیست. استفاده از اصطلاحاتی مثل «ایرانی‌جماعت» که اکثراً بار منفی دارد، همیشه من را به این فکر می‌اندازد آیا افرادی که این عبارات را استفاده می‌کنند، راجع به عراقی‌ها، هندی‌ها، پاکستانی‌ها و ... مطالعه داشته‌اند. بسیاری از مشکلاتی که ما به ایرانی‌ها نسبت می‌دهیم، اگر به آنها دقت بیشتری کنیم خواهیم دید که این سری مسائل می‌توانند خصوصیات کشورهای خارزمیانه‌ای یا به عبارت رایج‌تر، جهان سوم باشند.

در این صورت بهتر می‌توانیم بفهمیم که علت مشکلات ما چیست. ری افزود: البته مواردی هم وجود دارد که خاص یک کشور است. مثلاً بعید می‌دانیم در کشورهای دیگر غیر از آمریکا، معضلی با عنوان «ورزش دانشگاهی» وجود داشته باشد، معضلی که طبق مسائل مطرح شده در این کتاب، تبدیل به مشکل بزرگی برای دانشگاه‌های این کشور شده است.

دکتر مردیها تصریح کرد: دانشگاه‌های به‌خصوص کرچکتر آمریکا، حتی تا ۸۰ درصد بودجه خود را صرف ایجاد ورزشگاهی با آخرین امکانات، برای جذب دانشجویان و متمایل کردن آنها برای ثبت‌نام در آن دانشگاه می‌کنند؛ زیرا دانشگاه‌ها شهریه دارند و مانند یک فروشگاه، برای جذب افراد، تبلیغ می‌کنند.

وی با اشاره به اینکه طبق متن کتاب، در بهترین، مشهورترین و معتبرترین دانشگاه دنیا مشکلاتی وجود دارد که برخی از آنها با ما مشترک است، بیان داشت: البته این مسئله به این معنا نیست که دانشگاه‌های ما شبیه آنجا است، قطعاً تفاوت‌های بسیاری وجود دارد. آنچه که می‌خواهم بگویم این است که به رغم آن سطح بسیار بالا و حسن شهرت دانشگاه هاروارد، برخی مشکلات مشابه وجود دارد و ما نباید از اینکه آن مسائل را در دانشگاه‌های خود داریم خیلی تعجب کنیم.

وی در دامه به مشکل دیگر دانشگاه هاوارود که در کتاب بیان شده اشاره کرد و گفت: اینکه دانشگاه چه انسانی می‌خواهد تربیت کند، برای سال‌هاست که معضل خاص اس دانشگاه بوده است. آیا باید محقق تربیت کند؟ یا متخصص؟ و یا شهروند فرهیخته؟ زمانی شمار دانشگاه‌ها این بود که فرد دانش‌آموخته باید در یک رشته اطلاعات زیاد و در بقیه رشته‌ها نیز اطلاعات ندکی داشته باشد و به همین دلیل در هاوارود و بسیاری از دانشگاه‌ها دیگر، دانشجویان با رشته‌های متفاوت که دوره کالج را می‌گذرانند، تقریباً واحدهای یکسانی را پاس می‌کردند. در حال حاضر انتقاداتی به این مسئله وجود دارد. منتقدان می‌گویند درس‌های عمومی آزاد باعث ایجاد دو فساد می‌شوند، یک، دانشجویان دروس ساده را انتخاب می‌کنند و دو، این حق انتخاب باعث می‌شود که اساتید هر چه دوست داشته باشند تدریس کنند.

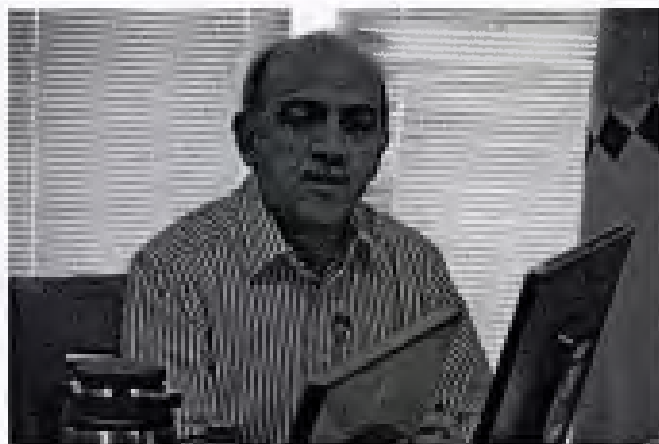
وی در انتهای صحبت‌های خود خاطرشان کرد: با خوردن این کتاب متوجه می‌شوید که برخی مشکلات منحصر به ما نیست، هرچند مشکلات موجود در آنجا به اندازه مشکلات دانشگاه‌های ایران وفور ندارد، اما باز هم قانون‌گذار داخل دانشگاهی مانند هاوارود را به اس فکر و دانشه که چطور می‌توان از پیش آمدن مشکلات جلوگیری کرد.

دکتر منصور وصالی، اساتیدار گروه فیزیک دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، در دامه این نشست، با بیان اینکه دیدگاه انتقادی کتاب، توجه وی را جلب کرده، گفت: من با توجه به علاقه‌ای که به حوزه آموزش علوم و ترویج علم دارم، به نوعی با مشکلاتی که در این کتاب مطرح شده آشنا هستم برای من هم اس سؤال مطرح است که جایگاه علم در ایران چیست؟

وی افزود نگاه واقع‌بینانه به مسائل دانشگاه‌های ایران اس است که برای هر نوع کشمیری علمی که در تعامل با جامعه صورت می‌گیرد باید هم وجه رسمی و ظاهری قضیه که وجود دانشگاه‌ها و مواکز آموزش عالی و تحقیقاتی است را در نظر گرفت و هم وجه مناسبات انسانی را.

وی با اشاره به محتوای کتاب نگاه انتقادی به دانشگاه هاوارود، گفت: این نوع مناسبات و صحبت‌ها، که از بهترین دانشگاه جهان هم انتقاد می‌شود، ریشه در تعادل دیدگاه دارد، این تعادل دیدگاه در حوزه آموزش علوم آنها و نگارش استانداردهای ملی این حوزه نیز وجود دارد به عبارت دیگر نسل جدید استانداردها ناشی از تقابل دو دیدگاه است.

دکتر وصالی در دامه با بیان اینکه جدالی که در کتاب مشاهده می‌شود، در حال حاضر در علم و آموزش علوم نیز وجود دارد، بیان داشت: نسل جدید استانداردها، منتقدان جدی دارد، آنها با نگاه لیبرال به این مسئله می‌نگرند و معتقدند هدف دانشگاه‌ها تربیت فردی است که علم و مهندسی را به خوبی فراگرفته‌اند اما هیچ احساس انسانی نسبت به کارکرد علم ندارند.

وی در انتها اظهار امیدواری کرد: شاید مطالعه این چنین کتاب‌هایی باعث شود با صراحت بیشتر به نقد دانشگاه‌هایمان بپردازیم. صرف‌گفتن اینکه در دانشگاه‌های ما مشکلات آموزشی وجود دارد، بیان پدیده است، در صورتی که باید بیان مسئله کرد.

سخنران پایانی این نشست، دکتر مصطفی مهرآئین، در ابتدا، ترجمه کتاب را، چه به لحاظ برگردان انگلیسی به فارسی و چه به لحاظ نوع ادبیات استفاده شده، بسیار خوب و حرفه‌ای دانست و سپس در انتقاد به تغییر نام کتاب گفت: عنوان کتاب بزرگترین لطمه را به محتوای آن زده است؛ عنوان اصلی کتاب، «نخبگی بدون روح (Excellence without soul)» و عنوان فرعی آن، «آیا آموزش و پرورش لیبرال آینده‌ای دارد؟» است. وی افزود: به نظر من، این کتاب، کتابی مهم‌تر از تحلیل انتقادی به دانشگاه‌ها دارد.

وی با اشاره به طرح پژوهشی خود با عنوان گفتمان‌های علم و فناوری در ایران ادامه داد: ضمن انجام این طرح پژوهشی به مقاله‌ای برخورد کردم که در آن شرح خیلی خوبی درباره دانشگاه از منظر اندیشه مارشال برمن (در کتاب «تجربه مدرنیته») نوشته شده بود. به نظر من کتاب «نخبگی بدون روح» را باید ادامه این کتاب دانست.

دکتر مصطفی مهرآئین با بیان آنکه در مقدمه کتاب «تجربه مدرنیته» برمن، معنای مدرنیته با اشکال مختلفی قرائت شده است، گفت: من فکر می‌کنم که کتاب ترجمه شده توسط دکتر مردیها، بازخوانی مدرنیته در دانشگاه و فارغ از مشکلات کشور ما یا آمریکا، در باب جهان است. جمله اصلی کتاب برمن این است که مدرن بودن یعنی زیستن یک زندگی سرشار از معما و تناقض. کل کتاب «نخبگی بدون روح» نیز تناقضات دنیای مدرنیته در دانشگاه است. هری لویس در این کتاب عنوان کرده که دانشگاه‌های پژوهش‌محور آمریکا مایه رشک جهان هستند و در عین حال اشاره می‌کند این دانشگاه که سرچشمه تولید علم، خلاقیت و مخزن دانش است، فراموش کرد، که باید انسان‌ها را به انسان بهتر تبدیل کند؛ چون نمی‌تواند این کار را انجام دهد دچار تناقض است.

وی فصل هفتم این کتاب را مهم‌ترین فصل برشمرد و اشاره کرد: در این فصل، اینکه مسئولیت دانشجویان باید بر عهده خودشان باشد یا خانواده‌ها، مورد بحث قرار می‌گیرد. نویسنده کتاب از طرفی نظارت و کنترل شدید پدر و مادرها، به تعبیر وی «پدر و مادرهای هلیکوپتری»، بر فرزندانشان را نقد کرده و از طرف دیگر این سؤال را پرسیده که آیا این دانشجویان می‌توانند مسئولیت عملکرد خود را بپذیرند و به فردیت خود ایمان داشته باشند یا خیر.

عضو هیأت علمی مرکز در انتها اظهار کرد: با وجود آنکه لویس، دلنگ سنت درونی دانشگاه هاروارد است اما می‌توان گفت، فرم کتاب بیشتر از محتوای آن حرف می‌زند؛ اگر دقت کنید در ابتدای هر فصل این کتاب، او از دلنگی‌های سنت می‌گوید و در ادامه به بیان تحولات تازه‌ای که در دنیای هاروارد اتفاق افتاده و آن را دچار چالش‌هایی کرده است، می‌پردازد.

در انتهای این نشست دکتر اکرم قدیمی، در جمع‌بندی گفت: هدف نهایی کتاب «نگاه انتقادی به دانشگاه هاروارد» بیان این حقیقت است که با وجود آنکه مسئولیت اصلی دانشگاه‌ها تعلیم و تربیت است، اما در تمامی آنها از جمله هاروارد، به تربیت توجه کافی نمی‌شود.

آدرس: تهران، خیابان ملاصدرا، خیابان شیرازی جنوبی، خیابان سهیل، شماره ۹

تلفن: ۸۸۰۳۶۱۴۴

نمابر: ۸۸۰۶۹۷۶۰

آدرس پایگاه اینترنتی: www.nrisp.ac.ir

رایانامه: info@nrisp.ac.ir

کانال مرکز در پیام‌رسان سروش: sapp.ir/nrisp.ac.ir

صفحه مرکز در اینستاگرام: [Instagram.com/nrisp](https://www.instagram.com/nrisp)

صفحه مرکز در لینکدین: [LinkedIn.com/company/nrisp](https://www.linkedin.com/company/nrisp)